

3. Оцінка земель: Навчальний посібник / М. Г. Ступень, Р.Й. Гулько, І.Р. Залуцький, О.Я. Микула та ін.: За заг. ред.. М.Г. Ступеня. – Львів: «Новий світ – 2000». – 2005. – 308 с.
4. Драпіковський О.І., Іванова І.Б. Оцінка земельних ділянок. – К.: "ПРИНТ-ЕКСПРЕС", 2004. – 296 с.
5. Палеха Ю.Н. Географические особенности формирования региональной земельной ренты в городах Украины // Ученые записки Таврического национального университета им. В. В. Вернадского.- География. — 2002. —15(54) . — С. 57—62.
6. Земельний кодекс України: Прийнятий 25 жовтня 2001 року № 2768–III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - №3-4. – Ст.27.
7. Закон України від 11 грудня 2003 року N 1378-IV «Про оцінку землі» // www.rada.gov.ua.
8. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 09.01.2003р. № 2 «Про затвердження Порядку проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок» // www.rada.gov.ua
9. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 27.01.2006р. № 18/15/21/11 «Про Порядок нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів» // www.rada.gov.ua
10. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 27.01.2006р. № 19/16/22/11/17/12 «Про Порядок нормативної грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель у межах населених пунктів)» // www.rada.gov.ua
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.1997р. №525 «Про методику нормативної грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель населених пунктів)» // www.rada.gov.ua
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.1995р. №213 «Про методику нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів» // www.rada.gov.ua
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2002р. №1531 «Про експертну грошову оцінку земельних ділянок» // www.rada.gov.ua
14. Національний стандарт №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2003р. №1440 // www.rada.gov.ua
15. Національний стандарт №2 «Оцінка нерухомого майна» затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2004р. №1442 // www.rada.gov.ua
16. Стандарт Держкомзему СОУ ДКЗР 0032632-012:2009 "Оцінка земель. Правила розроблення технічної документації з нормативної грошової оцінки земель населених пунктів" від 11.11.2009р. // <http://www.dazru.gov.ua>.

В условиях формирования рынка земли существенно выросли потребности в проведении нормативной и экспертной денежной оценки земель. В статье освещены отдельные вопросы оценки земель, методы и методические подходы, относительно ее выполнения, проблемные вопросы земельно оценочных работ.

In the conditions of forming of market of earth substantially requirements grew in the leadthrough of normative and expert money estimation of earths. In the articles there are the lighted up separate questions of estimation of earths, methods and methodical approaches, in relation to its implementation, problem questions earth evaluation works.

Рецензент: д.е.н., професор М. Г. Ступень
Дата надходження до редакції: 11.03.2012 р.

УДК.502.131.1:502.171:620.9

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ В ТЕПЛОЕНЕРГЕТИЦІ

Н. В. Мішеніна, к.е.н, доцент, Сумський держаний університет
О. В. Панченко, аспірант, Сумський державний університет

У статті розглядається еколого-економічна проблема використання твердих побутових відходів (ТПВ) у теплоенергетиці. Обґрунтовано необхідність створення комплексної регіональної системи підприємств, які задіяні в процесі використання ТПВ в якості енергоресурсів. Запропоновано структуру організаційно-економічного механізму управління процесом використання ТПВ. Визначено методичні підходи до оцінки еколого-економічної ефективності енергозбереження в якості складової запропонованого механізму.

Постановка проблеми. В сучасних умовах соціально-економічного розвитку обсяг споживання природних енергетичних ресурсів має тенденцію до зростання, що поступово призводить до їх вичерпання. В той же час спостерігається масове накопичення відходів виробництва і спо-

живання. Це обумовлює необхідність пошуку нових відновних джерел енергії. Одним з таких напрямів може бути використання твердих побутових відходів (ТПВ) у якості енергоресурсів, що дасть можливість економити природні ресурси (газ, вугілля, нафту) на стадії їх видобування, транспортування та споживання. Також необхідно вирішувати проблему зменшення кількості накопичування твердих побутових відходів на полігонах організованого складування, що, в свою чергу призведе до поліпшення екологічної якості навколишнього природного середовища. Але, для того, щоб використовувати ТПВ в теплоенергетиці разом з природними енергетичними ресурсами, потрібно знати організаційно-технологічні умови сумісного спалювання цих складових, а також відповідні економічні параметри, які суттєво залежать по-перше, від співвідношення первинних енергоресурсів (газ, вугілля) та ТПВ, а по-друге, визначають екологічний результат у сфері охорони довкілля. Все це обумовлює необхідність вирішення проблеми організаційно-економічного забезпечення ефективного використання ТПВ у теплоенергетиці на різних ієрархічних рівнях управління.

Формування цілей статті. Слід зазначити врахування екологічного фактору у процесі використання ТПВ для виробництва теплової та електричної енергії необхідно розглядати з позицій як підприємств, що використовують відходи, так і з позиції території, де вони акумулюються і утилізуються (захоронюються). Досягнення певних ефектів від використання ТПВ у якості енергетичних ресурсів потребує створення відповідних організаційних та економічних умов. Мета статті полягає у формуванні теоретико-методичних засад формування організаційного та економічного забезпечення використання ТПВ у теплоенергетиці з урахуванням основних положень теорії господарського механізму у сфері природокористування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні економічний механізм екологічного регулювання в Україні знаходиться у стадії подальшого реформування до умов ринкового природокористування. При цьому постійне його вдосконалення є необхідною умовою практичної реалізації принципів сталого соціального-економічного розвитку. Слід зазначити, що останнім часом приділяється особлива увага науковим дослідженням, які формують ефективні механізми організаційних і економічних регуляторів раціонального використання природних ресурсів у сфері екологічно-безпечного господарювання. Зокрема, даній тематиці присвячені публікації провідних науковців: О.О. Веклич, Є.В. Мішеніна, О.В. Прокопенко, А.А. Садекова, І.М. Сотник, С.К. Харічкова, М.А. Хвесика, Є.В. Хлобистова та ін.[1-8].

Слід зазначити, що саме господарський ме-

ханізм управління природокористуванням є основою подальшого сталого розвитку суспільства. Зокрема, в роботі [8, с. 266] зазначається: «...що господарський механізм управління природокористуванням – це структура економічних суб'єктів у процесі їх взаємодії одне з одним у сфері використання і відтворення природних ресурсів, охорони навколишнього середовища. При цьому система прямих і зворотних еколого-економічних зв'язків між господарюючими суб'єктами відображає характер функціонування господарського механізму. Найбільш загальними рисами різних підходів до визначення сутнісно-змістової основи господарського механізму можна визначити такі складові: систему відносин між економічними суб'єктами природокористування; форми, методи та інструменти екологічного управління; систему планування і стимулювання (мотивації) раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки». Дане теоретичне положення підтверджує необхідність об'єднання структурно-функціональної схеми побудови організаційно-економічного механізму управління використанням ТПВ у теплоенергетиці на міжгалузевій основі з урахуванням екологічних факторів природокористування.

Виклад основного матеріалу. Перш за все слід зазначити, що формування організаційного та економічного забезпечення використання твердих побутових відходів (ТПВ) у теплоенергетиці необхідно здійснювати використовуючи комплексний підхід до створення системи підприємств з виробництва теплової та електричної енергії (рис. 1).

Система підприємств з виробництва теплової та електричної енергії регіону складається з енергетичних об'єктів, які призначені для забезпечення економіки країни та населення всіма видами енергії, що включають в себе системи електрозабезпечення, теплозабезпечення, газопостачання, вуглепостачання, а також системи постачання іншими видами палива. Цей комплекс об'єднує процеси виробництва, перетворення, передачі (транспортування), зберігання, розподілення енергії на території регіону. В системі теплоенергетичних підприємств можна відмітити керуючу та керовану підсистеми.

Керована система – це процеси виробництва, перетворення, передачі (транспортування), зберігання, розподілення енергії, які складаються з сукупності взаємопов'язаних основних, обслуговуючих та допоміжних процесів, які забезпечують виробництво та отримання певної кількості енергії і палива, а також передачу її споживачам. Сукупність об'єктів чи підрозділів, що здійснюють ці процеси, їх склад та форми взаємозв'язку утворюють виробничу структуру енергетичної системи. В той же час керуюча система – це сукупність органів управління, які впливають на керовану систему.

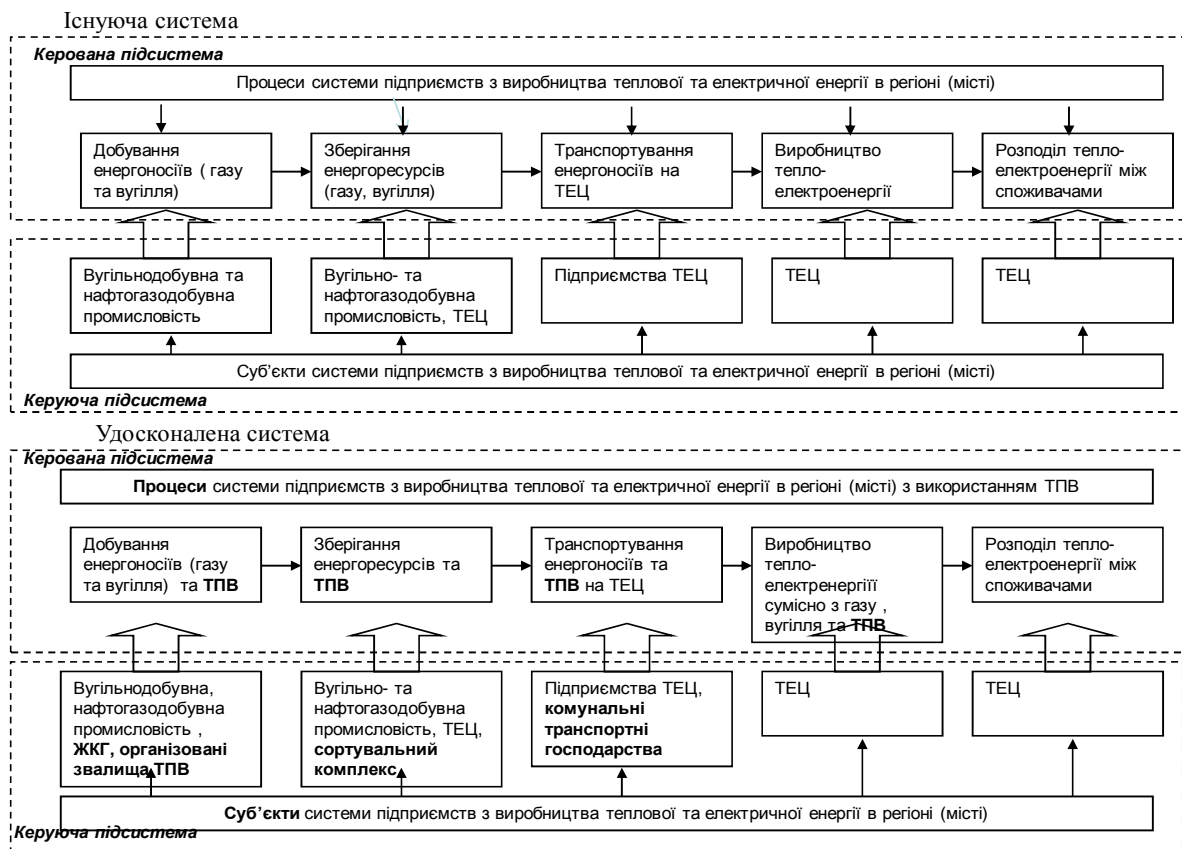

Рис. 1. Формування комплексної системи підприємств з виробництва теплової та електричної енергії території з використанням Твердих побутових відходів (ТПВ).
ТЕЦ – тепла електроцентраль.

* власна розробка автора

При цьому важливою умовою функціонування системи теплоенергетичних підприємств є те, що основні питання постачання і розподілення енергоресурсів, їх нормування, ціноутворення, впровадження ресурсозберігаючих технологій, здійснення структурних перетворень, а також формування соціально-економічної та господарюючої політики, в цілому вирішуються загальнодержавними міністерствами та відомствами. Тільки в кращому випадку окремі соціально-економічні питання погоджуються з місцевими органами влади. Але при цьому всіма питаннями щодо забезпечення виробництва паливно-енергетичними ресурсами, розвитку соціальної сфери, фактично займаються місцеві державні структури управління, у яких є тільки обов'язки і майже не має повноважень для їх виконання. Таким чином, в такій ситуації стає надзвичайно важко приймати управлінські рішення в складній системі теплоенергетичних підприємств щодо використання твердих побутових відходів (ТПВ) в теплоенергетиці на міжгалузевій основі.

Слід констатувати, що з метою підвищення ефективності функціонування підприємств теплоенергетики важливо відпрацювати механізми взаємодії між усіма суб'єктами господарювання,

які пов'язані між собою в процесі перетворення енергоресурсів та ТПВ в енергоносії. До даного часу в такому вигляді структура механізму управління системою теплоенергетичних підприємств регіону практично не розроблювалась і всі можливі організаційно-економічні відносини між суб'єктами господарювання майже не досліджувалися. Таким чином, існує необхідність у створенні регіональної комплексної структури системи підприємств, які будуть взаємодіяти між собою з метою економічної та екологічної зацікавленості в утилізації енергоємних відходів на підприємстві теплоенергетики. До такої системи підприємств належать: підприємства теплоенергетики, транспортуюча організація, полігон під складування ТПВ, які розміщені на одній території. Виходячи з цього, потрібно видозмінити діючу систему управління в паливно-енергетичному комплексі з урахуванням вищеперерахованих підприємств, які будуть задіяні у еколого-економічному виробничому процесі. В той же час, виникає питання стосовно масштабів здійснення змін у діючій системі управління, оскільки неможливе повне перетворення в системі енергопостачання, так як це може спричинити певну дестабілізацію цієї життєвонеобхідної системи, що може

призвести, наприклад, до збоїв в забезпеченні регіону паливом та енергією.

Отже, запропонована система потребує здійснення взаємоузгодженої організації щодо перероблення твердих побутових відходів (ТПВ) сумісно з традиційними енергоресурсами за рахунок введення в систему підприємств з виробництва теплової та електричної енергії на досліджуваній території (міста, регіону). Так, наприклад, в м. Суми до підприємств, що забезпечують процеси виробництва, транспортування та зберігання ТПВ відносяться: підприємства житлово-комунального господарства (ЖКГ), домогосподарства та організовані звалища ТПВ, які є основним постачальником ТПВ; сортувальний комплекс; комунальні транспортні господарства, які забезпечують доставку ТПВ від місця їх формування до місць їхнього надходження та сортування. Прикладами таких комунальних господарств є ПрАТ «Грінко», ПрАТ «А. Мусон», ПрАТ «Сумижитло».

Формування структури організаційного та економічного забезпечення використання ТПВ в

теплоенергетиці у контексті існуючої теорії господарюючого механізму природокористування потребує певного обґрунтування. Так, в роботі [9] окреслено основні теоретичні підходи формування структурної схеми господарського механізму природокористування. Зокрема, акцент робиться на формування функціонально-цільової структурної механізму економічно-орієнтованого управління природогосподарством, яка включає цільову підсистему, функціональну підсистему, адаптаційну підсистему та систему верифікації. Основні теоретичні положення щодо формування такої структури механізму управління природогосподарством представлені в роботі [2]. З огляду на певну складність змісту, функціональну багатогранність механізму екологічно орієнтованого управління використанням ТПВ у теплоенергетиці доцільно, на наш погляд, представити його структуру на основі виділення організаційної та економічної підсистем (підмеханізмів) [11], а також забезпечувально-інституціональної підсистеми (рис. 2).

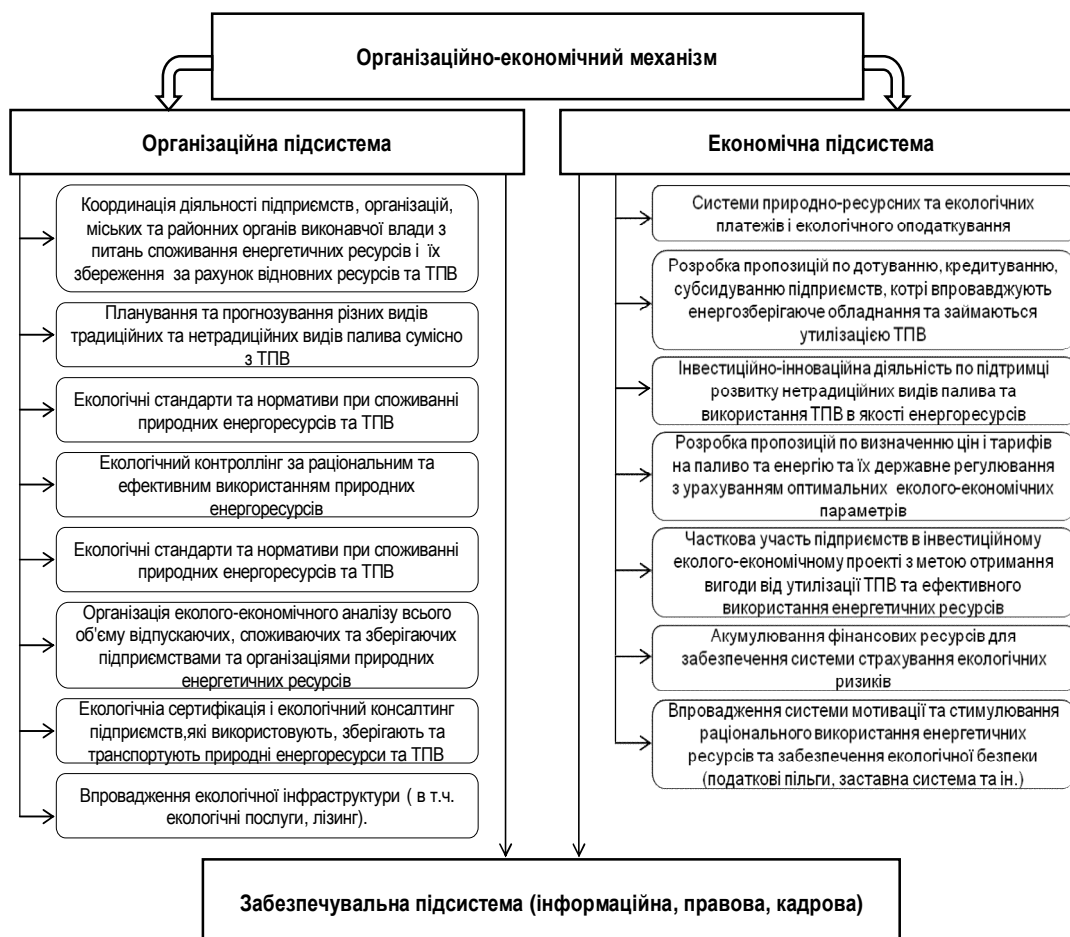

Рис. 2 Структура організаційно-економічного забезпечення використання твердих побутових відходів (ТПВ) у теплоенергетиці.

* Власна розробка автора

Таким чином, комплексний механізм еколо- | го-економічного управління використанням твер-

дих побутових відходів (ТПВ) у енергетиці є цілісною та збалансованою системою організаційно-економічних відносин та відповідних форм, які реалізуються на основі застосування різних методів управління, інструментів, важелів та забезпечують процеси організації, координації та мотивації використання ТПВ в якості енергоресурсів на міжгалузевій основі. На основі загальних положень теорії господарюючого механізму [1, 11, 12, 13] цільова функція комплексного еколого-економічного механізму управління використанням (ТПВ) в якості енергоресурсів можна бути сформована наступним чином: узгодження фінансово-економічних, еколого-економічних, соціально-екологічних інтересів усіх зацікавлених сторін (підприємств, державних структур, населення), а також вирішення виникаючих протиріч в регіональній комплексній системі господарювання суб'єктів щодо використанням твердих побутових відходів (ТПВ) в енергетиці з урахуванням екологічної якості навколишнього середовища.

Завдання організаційно-економічного механізму управління використанням ТПВ в енергетиці зводиться до наступних:

1. Забезпечення економічно безпечного використання ТПВ в якості енергоресурсів на всіх стадіях відтворювального процесу.
2. Реалізація основних напрямів екологізації виробництва на міжгалузевій основі.
3. Забезпечення необхідного соціо-еколого-економічного рівня використання ТПВ у енергетиці шляхом поступового впровадження елементів екологічного механізму.
4. Розвиток підприємницьких ініціатив у сфері регіонального природокористування.
5. Формування ефективної системи економіко-правової та соціальної відповідальності у сфері енергозбереження.

$$C_{ai\ddot{a}d} = C_{od\ddot{a}a} + C_{o\ddot{I}A} + C_{od\ddot{a}o} + C_{i\ddot{u}od} + C_{a\ddot{e}ie} \rightarrow \min, \quad (1)$$

де, $C_{ai\ddot{a}d}$ - поточні витрати на виробництво теплової та електричної енергії з частковим використанням ТПВ в якості енергоресурсів;

$C_{od\ddot{a}a}$ - витрати на закупівлю традиційних енергетичних ресурсів (газ, вугілля);

$C_{o\ddot{I}A}$ - витрати на закупівлю енергоємних твердих побутових відходів;

$C_{od\ddot{a}o}$ - інші поточні технологічні витрати на виробництво теплової та електричної енергії при сумісному використанні традиційних енергоресурсів і ТПВ;

$$E_{aa}^{(o\ddot{A})} = \Delta C_{i\ddot{a}e}^{(o\ddot{I}A)} - \Delta C_{i\ddot{u}od}^{(o\ddot{I}A)} - \Delta C_{i\ddot{u}od}^{(o\ddot{I}A)} + \Delta C_{i\ddot{u}od} + \Delta C_{a\ddot{e}ie}^{(o\ddot{I}A)}, \quad (2)$$

де $E_{aa}^{(o\ddot{A})}$ - еколого-економічний ефект при застосуванні ТПВ в оптимальному співвідношенні з традиційними видами енергоресурсів;

Основними принципами функціонування організаційно-економічного механізму управління використанням ТПВ в якості енергоресурсів є: системний підхід; принципи інституціонально-правової регламентації еколого-економічного управління; принципи стратегічності; принцип функціональної інтеграції, спеціалізації, універсифікації та централізації управління на основі ефективного застосування еколого-економічних інструментів та ін

Окреслені складові організаційно-економічного забезпечення використання ТПВ у теплоенергетиці (згідно рис. 2) потребують окремого детального розгляду. Ми тільки відмітимо, що для фінансування розвитку економії природних енергетичних ресурсів на підприємствах теплоенергетики за рахунок утилізації енергоємних ТПВ в регіоні потрібна фінансова підтримка енергозберігаючих проектів з боку державних структур різного ієрархічного рівня. Необхідно зробити акцент на тому, що основні витрати при виробництві теплової та електричної енергії спрямовані на закупівлю природних енергетичних ресурсів: природного газу, вугілля та мазуту. Ці витрати можна зменшити за допомогою часткового заміщення традиційних енергоресурсів енергоємними ТПВ.

Заміщення традиційних енергоресурсів енергоємними ТПВ передбачає визначення оптимального співвідношення між ними, яке забезпечує з одного боку економію паливно-енергетичних ресурсів, а з іншого мінімально можливі викиди шкідливих речовин. Оптимальне співвідношення між традиційними енергоресурсами і енергоємними ТПВ визначається виходячи з мінімізації цільової функції сукупних поточних витрат.

Поточні витрати на виробництво теплової енергії при сумісному використанні різних енергоресурсів визначаються наступним чином:

$C_{od\ddot{e}o\ddot{I}A}$ - витрати на утримання та експлуатацію основних фондів природоохоронного призначення;

$C_{a\ddot{e}ie}^{(o\ddot{I}A)}$ - екологічний податок.

Еколого-економічне обґрунтування використання ТПВ у якості енергетичних ресурсів передбачає розрахунки еколого-економічного ефекту, який виникає при застосуванні ТПВ в оптимальному співвідношенні з традиційними видами енергоресурсів. Загальний еколого-економічний ефект при цьому становить:

$\Delta C_{i\ddot{a}e}^{(o\ddot{I}A)}$ - економія витрат на паливо при використанні ТПВ;

$\Delta C_{o\ddot{I}A}^{(o\ddot{I}A)}$ - приріст витрат на сортування ТПВ

6. Інституційні засади та інструментарій збалансованого природокористування / Під ред. д.е.н., проф. С.К. Харічкова // ІПРЕЕД НАН України. – Одеса: ІПРЕЕД, 2010. – 484 с.
7. Хвесик М.А. Економіко-правове регулювання природокористуванням: монографія / М.А. Хвесик, Л.М. Горбач, Ю.П. Кулаковський. – К.: Кондар, 2004. – 524 с.
8. Сталій розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях / [Андрюєва Н.М., Бараннік В.О., Белашов Є.В. та ін.]; За науковою редакцією д.е.н. проф. Хлобистова Є.В. / РВПС України, ІПРЕЕД НАН України, СумДУ, ЛНТУ, НДІ СРП. – Сімферополь: ПП «Підприємство Фенікс», 2010. – 582 с.
9. Ярова І.Є. Організаційно-економічні засади екологічно орієнтованого управління лісгосподарюванням: дис.канд. екон. Наук: 08.00.06 \ І.Є. Ярова; [СумДУ]. – Суми, 2011. – 261 с.
10. Абалкин Л. Сущность, структура и актуальные проблемы совершенствования хозяйственного механизма / Л. Абалкин // Экономические науки. – 1978. - №8. – С. 31-37.
11. Беляев А.А. Механизм хозяйствования: сущность и формы управления / А.А. Беляев. – К.: Вища шк., 1990. – 147 с.
12. Осипов Ю.М. Основы теории хозяйственного механизма / Осипов Ю.М. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 368 с.

В статье рассматривается эколого-экономическая проблема использования твердых бытовых отходов (ТПВ) в теплоэнергетике. Обоснованно необходимость создания комплексной региональной системы предприятий, которые задействованы в процессе использования ТПВ в качестве энергоресурсов. Предложена структура организационно экономического механизма управления процессом использования ТПВ. Определены методические подходы к оценке эколого-экономической эффективности энергосбережения в качестве составляющей предложенного механизма.

In the article the ekologo-ekonomichna problem of utilization of hard domestic wastes (TPV) is examined in teploenergetici. Grounded necessity of creation of the complex regional system of enterprises which are involved in the process of the use of TPV in quality energoresursiv. A structure is offered organizationally economic to the mechanism of process control of the use of TPV. Certainly methodical going near the estimation of ekologo-ekonomichnoy efficiency of energy-savings in quality the constituent of the offered mechanism.

Рецензент: д.е.н., професор Є. В. Мішенін
Дата надходження до редакції: 16.03.2012 р.

УДК 630:520.33

КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ЛІСОГОСПОДАРЮВАННЯМ

І. Є. Ярова, к.е.н., Сумський національний аграрний університет

У статті сформувано теоретико-методологічні засади формування системи екологічно орієнтованого управління та менеджменту у сфері лісгосподарювання. На підставі аналізу та узагальнення існуючих поглядів на систему екологічного управління та менеджменту визначені наступні види екологічно орієнтованого управління лісгосподарюванням: екологічне управління; екосистемне управління та еколого-економічне управління. Визначено необхідність використання технологічного підходу щодо формування та розвитку механізму екологічно орієнтованого управління лісгосподарюванням.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна лісова політика України ґрунтується на засадах сталого відтворення та використання лісових ресурсів, необхідності екологізації виробництва та екосистемного управління лісовим господарством, а також передбачає ринкове трансформування галузі. За таких умов досягнення балансу економічних, екологічних та соціальних параметрів лісгосподарювання обумовлює нові вимоги до функціонування системи управління лісовим господарством. Це об'єктивно зумовлює важливість і необхідність розвитку системних досліджень щодо поглиблення сутнісно-

змістовної основи екологічно орієнтованого управління лісгосподарюванням. Враховуючи це, ми окреслимо лише ключові позиції з даного питання, які будуть визначальними при обґрунтуванні сутності та змісту основи екологічно орієнтованого управління лісгосподарюванням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теорія та практика економіки природокористування та охорони навколишнього середовища визначає безліч різноманітних теоретико-методологічних положень, що стосуються сутнісно-змістовної основи управління та менеджменту у сфері природокористування [1-6].